

MINIJATURE U MISALU KNEZA NOVAKA

Kruno Prijatelj
Ivana Prijatelj-Pavičić

UDK 091.3: 75.033.5] (497.5) "13"

Izvorni znanstveni rad

Kruno Prijatelj

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Split

Ivana Prijatelj-Pavičić

Fakultet prirodoslovno matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split

U ovoj studiji autori analiziraju minijature u Misalu kneza Novaka iz 1368. godine koji se čuva u Austrijskoj nacionalnoj biblioteci u Beču pod signaturom Cod. slav. 8. Minijature prikazuju evanđeliste Mateja, Marka, Luku i Ivana, prizor Razapinjanja i Imago pietatis. Na temelju detaljnije povijesne i stilske analize autori smatraju da te minijature pokazuju gotičke stilske elemente koje susrećemo u nastavljača Paola Veneziana, a uklapaju se još više u slikarstvo koje se u to vrijeme razvija između Padove i Emilije. Najvjerojatnije su one ipak djelo lokalnog minijaturista koji je djelovao s najviše vjerojatnosti u Zadru, a možda u Ninu, u službi tog istaknutog hrvatskog feudalca kojega ime Misal i danas nosi.

Misal kneza Novaka iz 1368. godine pisan je na pergameni na 272 folija vel. 32/24,5 cm. Čuva se u zbirci rukopisa i inkunabula Austrijske nacionalne biblioteke u Beču pod signaturom Cod. slav. 8.

Rukopis je pisan i ukrašen za hrvatskog kneza Novaka (»knez na Ugrih šolgovski, a v Dalmaciji ninski«), praoca knezova i plemića Novakovića u Lici, a poslije u Gackoj. Knez Novak bio je sin kneza Petra Disislavića i unuk kneza Disislava od plemena Mogorovića koje je nastavalo staru hrvatsku županiju Liku. Stolica tih knezova bila je Ostrvica na međi stare županije Krbave. Knez Petar Disislavić, otac Novakov, vladao je nakon Mladena II. Šubića (1322.) također neko vrijeme gradom Bagom (poslije Karlobagom). Sam je Novak stolovao poput predaka u gradu Ostrvici, te se navodi 1349-1373. u doba kralja Ljudevita I. Velikog Anžuvinca, koji ga je bio imenovao »vitezom svog dvora« (»miles regiae curiae«), a uz to je obnašao neko vrijeme kneževsku čast u gradovima Ninu u Dalmaciji i Šolgovu u Erdelju.

Za njega se spominje da je svoj Misal sam napisao («napisah te knjige za svoju dušu»), a taj izraz »pisati« radije bih ovdje doslovno protumačio kao napisati, a ne i kao naslikati. Rukopis je prema kolofonu knez Novak izveo (ili dao izvesti) za crkvu u kojoj je želio biti pokopan, a ima razloga pretpostaviti da bi se radilo o Ninu.

Misal nije ostao u crkvi za koju je bio namijenjen. U njemu je na fol. 269 cd zapis da je Novakov sin Petar 1405. godine prodao rukopis patrijarhu Antoniju iz Akvileje (Antonio II. Panciera, Antonio III. da Ponte?) za 45 zlatnika, a taj ga je dao župnoj crkvi sv. Jelene u Nugli u Istri. Godine 1512. Misal je prešao za župnika Šimuna Grebla (Greblića?) iz Nugle u obližnji Roč, gdje je taj Šimun bio župnikom. Na fol. 269 vb datum je 15. ožujka 1512., ali bez oznake mjesta koje se javlja na fol. 270 vb uz godinu 1582.¹

O kasnijoj povijesti rukopisa znamo po knjizi E. Irblich, u kojoj je opisan historijat nabava Novakova Misala i drugih glagoljskih rukopisa od bivše dvorske knjižnice u Beču. U tome je kontekstu ključno pismo prefekta te knjižnice Josefa Maksimilijana Ossolinskog vitezu Franzu von Tomassichu, vojnom i civilnom guverneru Dalmacije, Albanije i Dubrovnika, od 28. lipnja 1825. U njemu se spominje otkup Misala kneza Novaka i glagoljskog misala iz Roča iz prve polovice XV. stoljeća kod trgovca I. B. Hattingera u Trstu ili kod nekog istarskog antikvara, da bi prema drugim podacima Hattinger proizišao kao jedini prodavač tih kodeksa. E. Irblich piše u svojoj knjizi također i o nekoj zamjeni između knjižnica u Beču i Kopenhagenu Novakova Misala i jednog islandskog kodeksa iz 14-15. stoljeća te se iznosi historijat proučavanja Cod. slav. 8 u Bečkoj b. Dvorskoj biblioteci. Irblichova spominje i proučavanja tih rukopisa od strane niza istaknutih slavista od Kopitara i Miklošiča preko Menčika do Birkfellnera, ali se svi ti radovi ne odnose na minijature u Novakovu Misalu i na pitanja povezana s njihovom analizom i atribucijom.²

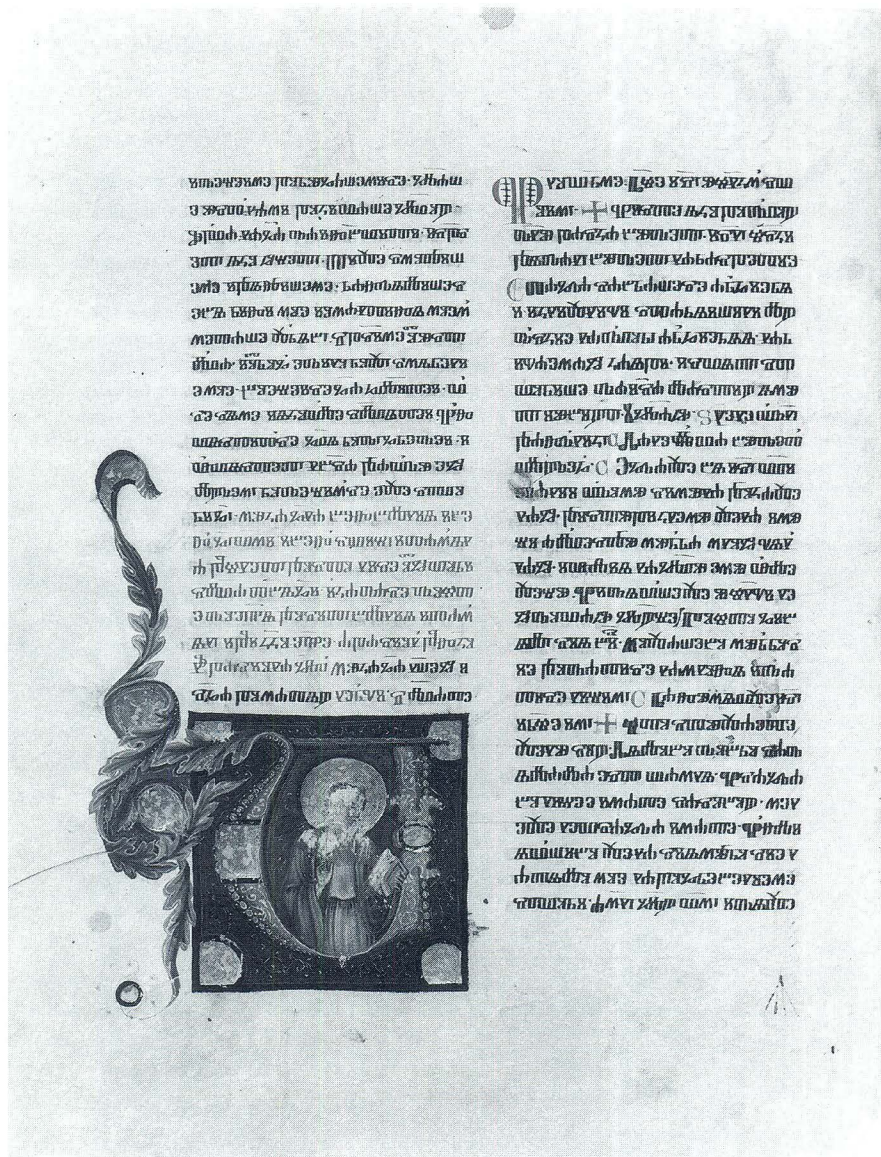
Započeli bismo stoga ovu studiju s popisom minijatura u Novakovu Misalu, a to su:

1. Na fol. 74 v: evanđelist Matej s otvorenom knjigom u okviru ukrašenom stiliziranim biljnim ornamentom (glava oštećena);
2. na fol. 79 v: evanđelist Marko s razvijenim svitkom u ruci u okviru ukrašenom stiliziranim biljnim ornamentom (glava oštećena);

¹ O Misalu kneza Novaka postoji vrlo opsežna literatura. Da je ne bismo ponavljali, citirat ćemo bibliografiju u knjizi *G. Birkfellner*, *Glagolitische und kyrillische Handschriften in Österreich*, *Schriften der Balkankommission*, *Linguistische Abteilung XXIII* (Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophische historische Klasse, Wien 1975., *Glagolitische Handschriften*), str. 44. U istoj studiji v. opis Misala na str. 43-51. Minijatura s likom sv. Ivana evanđeliste reproducirana je u knjizi *V. Klaić*, *Povijest Hrvata*, svezak drugi, dio drugi, Treće doba: vladanje kraljeva iz raznih porodica (1301-1526), Zagreb 1901., str. 35. Od najnovije literature vidi u nas katalog izložbe Pisana riječ u Hrvatskoj, Muzejski prostor, Zagreb 1985-1986., str. 49 (E. Hercigonja), 417.

² *E. Irblich*, *Die Erwerbung des Missales des Fürsten Novak von 1368* (Cod. slav. 8) und anderes glagolitischen Handschriften durch die ehemalige Hofbibliothek in Wien (Österreichische Nationalbibliothek, Wien 1987).

Evangelist Matej - Misal kneza Novaka
 (Österreichische Nationalbibliothek, Wien Cod. slav. 8, fol. 74 v)

- 3. na fol. 84 r: evanđelist Luka sa zatvorenom knjigom u okviru ukrašenom stiliziranim biljnim ornamentom (glava oštećena);
- 4. na fol. 91 r: evanđelist Ivan s razvijenim svitkom u okviru ukrašenom stiliziranim biljnim ornamentom;

6. na fol. 159 v: prikaz »Imago Pietatis« s Kristom prikazanim do pasa nad otvorenim grobom. Tijelo mu je prekrivo velikim brojem rana. Na drvetu križa su slova INRI, pozadina je zlatna, a okvir je sličan onome na prethodno opisanoj minijaturi.

Po M. Pantelić, Novakov Misal je služio kao uzor radovima najpoznatijeg autora iluminiranih glagoljskih kodeksa Bartula iz Krbave tzv. berlinskog (iz 1402., danas u Državnoj biblioteci u Berlinu), ročkog (oko 1421., danas u Nacionalnoj biblioteci u Beču) i ljubljansko-beramskog (oko 1426., danas u Nacionalnoj i univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani). Ona smatra da su ti kodeksi rađeni u jednom skriptoriju prema Novakovu Misalu i da potječu iz krbavsko-ličkog područja, te da su u njemu očito imali zajednički predložak.³ Ista autorica na temelju imena benediktinskih svetaca u sanktoralu i u litanijama, oracijama za zaštitnike grada s apostrofiranjem gradskih patrona i benediktinskih samostana (sv. Marija, sv. Krševan, sv. Nikola), a naročito molitve »za stado sv. Marije«, dolazi do zaključka da je knezu Novaku poslužio za predložak jedan misal iz samostana sv. Marije u Zadru. Spominjanje imena sv. Krševana i sv. Benedikta također upućuju na zadarsko porijeklo predložka Misala kneza Novaka. Ona stoga smatra da je taj Misal nastao u Zadru, i to u ženskom benediktinskom samostanu sv. Marije. Na osnovi stanovitih indicija M. Pantelić drži da bi se sam predložak Misala kneza Novaka s obzirom na godinu sanktifikacije sv. Ljudevita - morao datirati iza 1307. godine, a Misal je jasno datiran 1368. godine. S najvećim poštovanjem za djelo pok. prof. dr. M. Pantelić, koja je bila vrstan stručnjak za hagiografiju, ali nije bila povjesničarka umjetnosti, mišljenja smo da i te probleme nije mogla iscrpno poznavati. Iz toga razloga od njezinih bismo konstatacija prihvatili da je Misal mogao - proširivši malo geografski pojam - najvjerojatnije nastati u jednom zadarskom skriptoriju, a možda i u Ninu, gdje je Novak neko vrijeme stolovao i komu ga je možda namijenio, ali ne bismo prihvatili njezine atributivne i stilske prijedloge.⁴

U rješavanju autorstva minijatura Novakova Misala smatramo da bi bilo potrebno odgovoriti na dva osnovna pitanja:

a) kojem stilskom krugu pripadaju?

b) koji bi mogao biti njihov autor uzevši u obzir poznate nam arhivske podatke i sačuvane spomene?

Na prvo bi pitanje trebalo odgovoriti konstatacijom da se minijature Novakova Misala uklapaju u opći stilski okvir venecijanskog slikarstva početka druge polovice Trecenta koje se formiralo na baštini Paola Veneziana i u širem teritoriju Veneta, gdje se uz Paolove odjeke mogu naslutiti i sresti analogije sa slikarstvom koje pokazuje poznavanje Giottove baštine.

Ako usporedimo najveću i najznačajniju minijaturu u Misalu kneza Novaka, tj. prizor Razapinjanja s nizom slika atribuiranih samom Paolu Venezianu ili njegovoj radionici, možemo uočiti očite ikonografske analogije

³ M. Pantelić, Glagoljski kodeksi Bartola Krbavca, Radovi Staroslavenskog instituta 5, Zagreb 1964., str. 5-98.

⁴ M. Pantelić, Prvotisak glagoljskog Misala iz 1483. prema Misalu kneza Novaka iz 1368, Radovi Staroslavenskog instituta 6, Zagreb 1967., str. 5-108.

U našim minijaturama naglašenija je gotička komponenta koju susrećemo kod direktnih nastavljača Paolove baštine, a još više u slikarstvu koje se u to isto vrijeme usporedo razvija na teritoriju između Padove i Emilije. U tom slikarstvu ovaj faktor očito ima svoje najvažnije izvorište u Giottovu davnom boravku u Padovi početkom 14. stoljeća kada je veliki firentinski majstor oslikavao kapelu degli Scrovegni i u dugotrajnom širenju njegova utjecaja na gradove Emilije, Romagne i Veneta od Bologne preko Modene i Riminija do Padove i same Venecije.

U tom okviru značajnu je ulogu odigrao istaknuti slikar Guariento naročito svojim freskama na temu raja u Sala del Maggior consiglio u Duždevoj palači, koje se datiraju između 1365. i 1368. godine.

Iz opusa njegova učenika i suradnika Nicoletta Semitecola iz Venecije spomenut ćemo njemu pripisano raspelo u crkvi degli Eremitani u Padovi koje se povezuje uz njegove slike izrađene za padovansku katedralu datirane 1367. i uz freske u Cappella del Volto Santo u Oratorio dei Lucchesi u Veneciji 1370. godine. Na tom se Nicolettovu raspelu mogu naći izrazite sličnosti na našoj minijaturi Razapinjanja u liku rassetog Krista, a i lik sv. Ivana Evanđeliste na kraju desnog kraka toga raspela ima analogija s inicijalom s prikazom toga sveca na fol. 91 r našega Misala. Nije bez značenja spomenuti da se Semitecolo prvi put spominje 7. ožujka 1353. u predjelu sv. Luke u Veneciji.⁶

Što se tiče minijature s prikazom Imago pietatis u Novakovu Misalu, spominjemo stanovite sličnosti Kristove glave i prsnog koša s naslikanim likom rassetog Krista na slici atribuiranoj Paolovom sljedbeniku Catarinu u župnoj crkvi u mjestu Cadoneghe.⁷

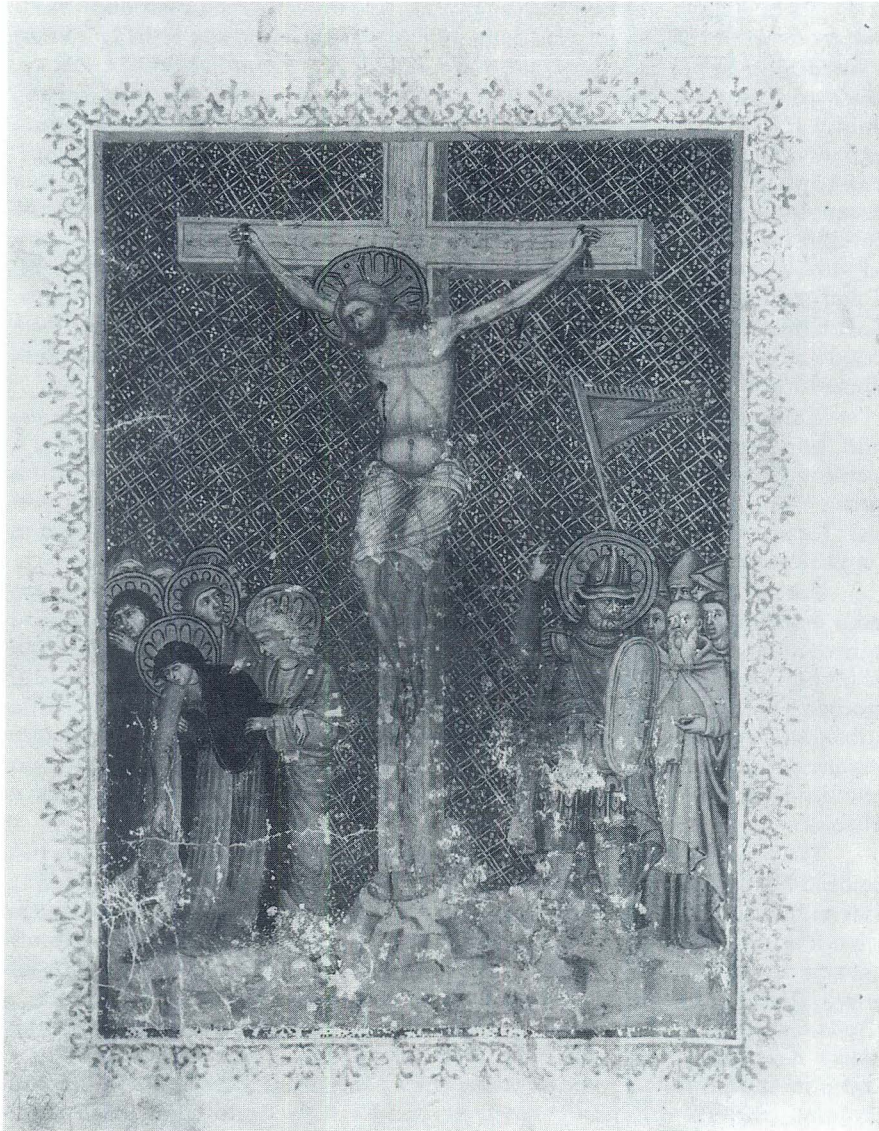
Za likove oko rassetog Krista na sceni Razapinjanja u Novakovu misalu i za ukrasnu ornamentiku oko inicijala s prikazima poprsja četvorice evanđelista mogu se naći brojne komparacije u venecijanskim minijaturama druge polovice 14. stoljeća u knjižnici Marciana, knjižnici Musea Correr i u knjižnici Fondazione Giorgio Cini, naročito u matrikulama bratovština.

Napomenut ćemo da je na minijaturi Imago pietatis na fol. 159 v Misala kneza Novaka Kristovo tijelo prekrivo izuzetno velikim brojem rana koju pojavu ne susrećemo na većini prikaza te teme kod Paola Veneziana, u njegovih sljedbenika i spomenutih izrazitije gotičkih slikara toga vremena koje smo već naveli. Može se pretpostaviti da je u ovom načinu prikazivanja Kristova tijela prisutan odjek pojave vezane s indulgencijama koja se javlja i u to vrijeme. Papa Inocent III. (1198-1206) bio je, na primjer, učinio posebnu molitvu za »vera icon« koja se od sredine 10. stoljeća čuvala u bazilici sv. Petra obećavajući svakome koji je bude molio indulgencije od deset dana, a i drugi su pape i biskupi, među kojima se ističe Inocent IV. (1243-1254.), dodjeljivali brojne oproste vezane s brojem Isusovih rana. Ime tog posljednjeg pape navodi se i na tekstu natpisa povezanog s oprostom na sarkofagu mrtvog Krista okruženog Bogorodicom, sv. Ivanom Evanđelistom, anđelima i simbolima muke na slici nepoznatog bolonjskog slikara iz polovice XIV. st. u

⁶ R. Pallucchini, o. c., str. 120-124, sl. 378. Vidi također katalog izložbe Da Giotto al Mantegna, Padova, Palazzo della Ragione, 9 giugno - 4. novembre 1974., kat. 44.

⁷ ibidem, kat. 49.

Razapinjanje - Misal kneza Novaka (Österreichische Nationalbibliothek, Wien Cod. slav. 8, fol. 15 r)

Szepmüvészeti Múzeumu u Budimpešti. Uz ostale molitve poznato je da je postojala i jedna za koju su neki pape obećavali 6666 dana oprosta koliko je navodno bilo rana na Kristovu tijelu.⁸

⁸ N. Boskovits, Un »Christ de Pitié« bolonais, Bulletin du Musée National Hongrois des Beaux-arts n. 16, Budapest 1960., str. 51-63.

Za tu pojavu velikog broja rana na Kristovu tijelu na istočnoj obali

Jadrana izuzetno su zanimljive kasnogotičke skulpture mrtvog Krista na krizu u katedrali u Splitu, krstionici u Piranu, katedrali u Krku i zornoj crkvi sv. Marije u Kotoru. O tim je polikromiranim raspelima pisao posebnu iscrpnu studiju J. Belamarić, koji je detaljno razradio i ovaj problem objelodanjujući spomenuto kotorsko raspelo i datirajući ga na osnovi novca kralja Ljudevita I. Velikog Anžuvinca nađenog u povodu restauriranja tog značajnog djela u restauratorskoj radionici Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu u razdoblje između 1371. i 1385. godine. U toj studiji govoreći o kultu Kristovih rana on spominje tekstove i molitve sv. Klare, sv. Bernarda, sv. Katarine Sijenske, sv. Gertrude, sv. Brigite Švedske i drugih svetica i svetaca. Kult Kristovih rana nastavio se kod nas i u Quattrocentu, o čemu je najbolje svjedočanstvo veliko kasnogotičko raspelo iz kruga našeg istaknutog slikara Blaža Jurjeva u katedrali u Trogiru.⁹

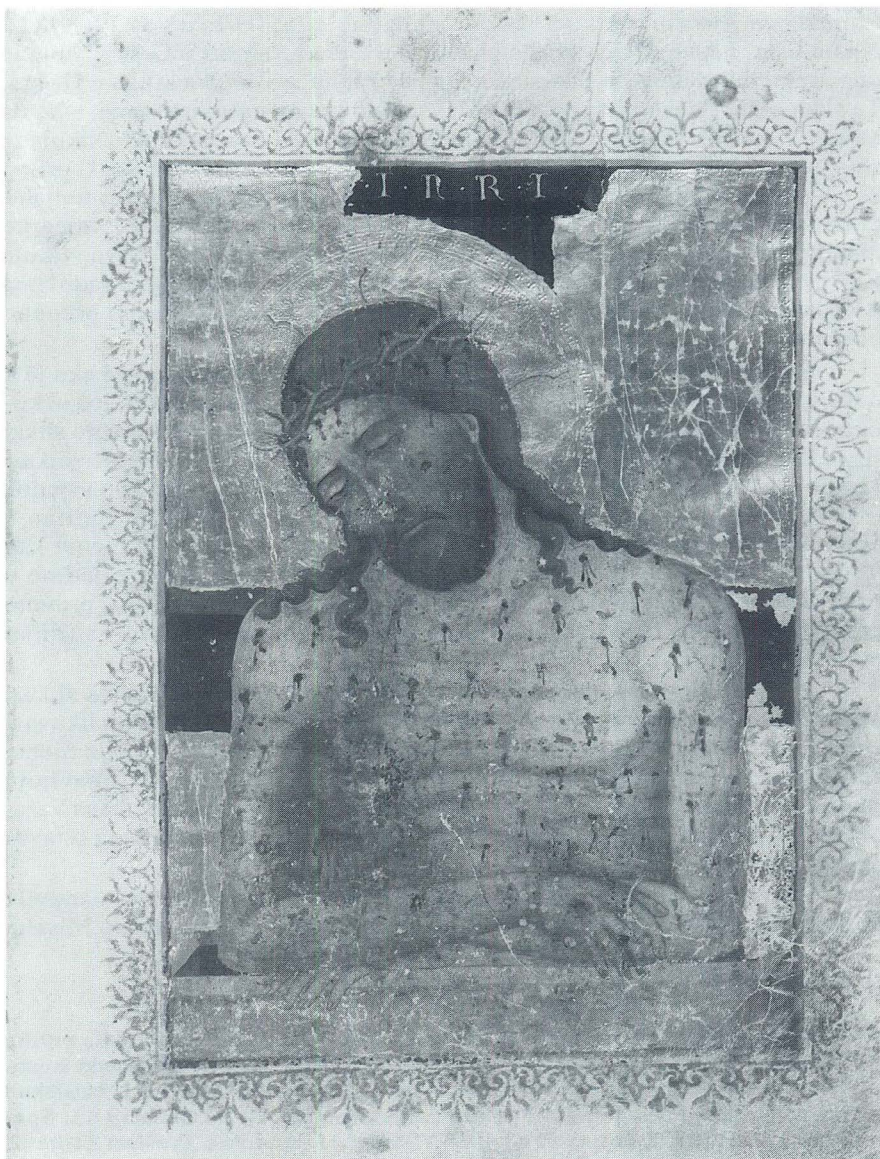
Sama shema Imago Pietatis može se povezati sa tzv. tipom Vir dolorum, koji bi prema predaji imao svoje porijeklo u viziji pape sv. Grgura I. Velikog (590–604.) poznatog po »gregorijanskom misalu«, »gregorijanskom koralu« i brojnim teološkim djelima od kapitalne važnosti za crkvenu povijest. Taj se tip povezuje sa slikom koja se nalazila u rimskoj crkvi S. Croce in Gerusalemme, iz koje su navodno proizašle brojne kasnije replike.

Na pitanje o autorstvu minijatura Misala kneza Novaka, odgovorili smo kako je najvjerojatnije da su nastale u Zadru ili na zadarsko-ninskom teritoriju upravo stoga što se ne mogu komparativnom analizom u potpunosti povezati ni uz jednog slikara Venecije odnosno mletačkog zaleđa koje smo naveli, premda s nekima od tih umjetnika pokazuju izrazite srodnosti što bi potvrdile utjecajni krug našeg iluminatora. Sa spomenutim dijelom sjeverne Dalmacije vezane su, međutim, na osnovi elemenata koje je iznijela Marija Pantelić po imenima lokalnih svetaca i spomenutih sakralnih objekata spomenutih u Misalu.

Od zadarskih slikara vremenski bi na temelju arhivskih podataka bio najbliži Nikola Ciprijanov de Blondis koji se prvi put spominje 1351. godine kad sudjeluje uz Venecijance u pomorskoj bitki protiv Genove. Nakon toga navodi se da je pet godina bio učenik Paola Veneziana. Godine 1359. spominje se u Veneciji u predjelu sv. Luke, gdje 1366. dobiva mletačko građansko pravo. Berucija kći Andrije Bulanija iz Venecije, supruga zadarskog plemića Kreše Grubonje, bira ga 1369. godine svojim zastupnikom u vezi oporuke majke Kristine. U Veneciji 1374. Nikola Ciprijanov piše svoju oporuku u kojoj se spominju njegova pokojna žena Margarita Galvano, sin Jerolim (kojemu ostavlja slikarski pribor), kćerka Kristina i pomoćnik Paskvalin. Kako nije umro nakon što je napisao oporuku, nastavio je slikati povezavši se više s rodnim krajem. Godine 1376. obvezao se ninskim građanima Ivanu sinu Borše i Grguru pok. Dobroše da će izraditi dva raspela istog oblika, veličine i kvaliteta poput onoga što ga je bio napravio za zadarske franjevce. Taj je zahvat morao izvesti za godinu dana do blagdana Uskrsa za visoku

⁹ J. Belamarić, Gotičko raspelo iz Kotora, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 26, Split 1986–87., str. 147–153. U bilješkama 52–68 te studije citira se opširna literatura o tom problemu.

»Imago pietatis« - Misa kneza Novaka
(Österreichische Nationalbibliothek, Wien Cod. slav. 8, fol. 159 r)

cijenu od 207 i pol zlatnih fiorina, od kojih je odmah primio stotinu. Na osnovi toga dokumenta možemo zaključiti da se jedno njegovo raspelo nalazilo u Zadru i dva u Ninu, ali se nijedno nije sačuvalo.¹⁰ Godine 1987. O.

¹⁰ O Nikoli Ciprijanovu v. *R. Fulin*, Cinque testamenti di pittori ignoti del secolo XIV,

Pujmanova je atribuirala na osnovi signature NICHOLA(VS) PI(N)XIT Nikoli Ciprijanovu sličicu Imago pietatis u dvorcu Kynzvalt u Češkoj, koju je ona usporedila s drugom Imago pietatis na triptihu iz Paolova kruga u Haagu. Ta slika iz Češke nema bližih sličnosti s našom minijaturom iste teme, tako da moramo - ako bi hipoteza O. Pujmanove bila točna - smatrati kako Nikola iz slike u Češkoj ne može biti autor minijature u Misalu kneza Novaka. U prilog bi takvom mišljenju govorile i neke ne potpuno »paolovske« crte u minijaturama Novakova Misala. S druge strane, pretpostavka češke povjesničarke umjetnosti u biti je ipak hipotetička, tako da mogućnost o autorstvu Nikole Ciprijanova, jedinoga zadarskog Paolova učenika prisutnog svojim radovima u Zadru i u Ninu, za minijature Misala kneza Novaka ne smijemo potpuno odbaciti.¹¹

Radi potpunosti informacije, držimo da moramo spomenuti kako je u doba nastanka minijatura Misala kneza Novaka djelovalo u Zadru još nekoliko slikara. Spominje se tako slikarska obitelj kojoj je rodonačelnik bio slikar Benedikt (koji se navodi kao mrtav 1340. godine), sinovi su mu bili slikari Martin (spomenut 1340. godine) i Krešo (Cressio) koji se javlja kao svjedok između 1350. i 1378. kada je već mrtav, a unuk slikar Damjan (citiran u arhivskim dokumentima između 1366. i 1383. godine kad je spomenut kao mrtav. Od ove se četvorice ne navodi ni jedno slikarsko djelo, a jedino u popisu dobara Krešine žene Nikolote navode se tri slike, pa je s pravom postavljeno pitanje radi li se kod ovih »piktora« o umjetnicima ili o zanatlijama soboslikarima.

Iz Trecenta se u zadarskim arhivskim dokumentima navode još slikari Mišul Pavlov Selipetar (koji slika 1348. godine sliku s više svetačkih likova u Dubrovniku i javlja se u Zadru 1350. godine), te Lav, Pavao Vine iz Siene, Anđeo Franjin iz Ancone i Antun Lovrin iz Splita, ali se svi oni pojavljuju samo kao svjedoci. Teško je i gotovo nemoguće bilo koje od ovih imena vezati s našim minijaturama, pa pitanje njihova autorstva moramo za sada ostaviti otvorenim.¹²

Spomenut ćemo na kraju još jednu sliku koja pokazuje stanovite analogije, posebice s minijaturom sv. Ivana Evandeliste u Novakovu Misalu.

Archivio storico XII, Venezia 1886, str. 146-150; *L. Testi*, Storia della pittura veneziana I, Bergamo 1909., str. 131, 134-136, 206; *C. Fisković*, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959. str. 93, bilj. 520.; *K. Prijatelj*, Novi podaci o zadarskim slikarima XIV-XVI stoljeća, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 13, Split 1961., str. 96-97; *I. Petricioli* u knjizi *N. Klaić - I. Petricioli*, Prošlost Zadra II, Zadar u srednjem vijeku, Zadar 1976., str. 526; *K. Prijatelj*, Neobjelodanjena slika iz kruga Paola Veneziana u Splitu, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 26, Split 1986., str. 113-115; *E. Hilje*, Gotičko slikarstvo u Zadru, doktorska disertacija (rukopis), Zadar 1993., str. 77-79.

¹¹ *O. Pujmanova*, Italské gotické a renesančné obrazy v Československých sbírkách, katalog izložbe u Narodni galerije v Praze, Prag 1987., str. 125.

¹² O tim slikarima v.: *J. Tadić*, Građa o slikarskoj školi u Dubrovniku XIV-XVI vek, I, Beograd 1952., str. 8; *C. Fisković*, o.c. str. 92, 179; *K. Prijatelj*, Novi podaci o zadarskim slikarima, o.c., str. 110-111; *I. Petricioli*, o.c., str. 525, *E. Hilje*, o.c., str. 32-35, 54-60.

To je fragment jednog raspela nepoznatog porijekla u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu koji je 1991. godine Alma Orlić objelodanila uz atribuciju »dubrovačkoj školi 15. stoljeća« na osnovi navodne sličnosti tehnologije i rukopisa u izradbi aureole spominjući kao moguće autore dubrovačke slikare Ivana Ugrinovića i Matka Junčića. Po našem je mišljenju taj fragment raniji gotovo jedno stoljeće od tih umjetnika i pokazuje srodnosti sa spomenutom minijaturom u Misalu kneza Novaka u obradi kose, očiju, nosa i uha, u impostaciji lica i obrva te izradi odjeće.¹³

Mislimo, međutim, da je bilo vrijedno donijeti reprodukcije i opis svih šest minijatura Misala kneza Novaka, iznijeti barem kratku njihovu komparativnu analizu u vezi sa slikarstvom Venecije, Veneta i sjeverne Italije toga vremena i postaviti hipotezu da se najvjerojatnije radi o djelu nekoga našeg minijaturista koji je radio s najviše probabilnosti u Zadru, a možda i u Ninu, u službi tog istaknutog hrvatskog feudalca s imenom kojega je s pravom povezano ovo kapitalno djelo hrvatske kulture.¹⁴

¹³ A. Orlić, Ukraas aureole kao mogućnost prepoznavanja autora, Peristil XXXIV, Zagreb 1991., str. 25-29.

¹⁴ Najljepše zahvaljujemo Austrijskoj nacionalnoj biblioteci u Beču koja nam je ljubazno dostavila fotografije minijatura Misala kneza Novaka i dopustila nam da ih objelodanimo.

MINIATURES IN THE MISSAL OF DUKE NOVAK

Kruno Prijatelj
Ivana Prijatelj-Pavičić

In this study the authors analyse the miniatures of the Missal of Duke Novak from 1368 which is housed in the Austrian National Library in Vienna under reference Cod. slav. 8. The miniatures present the evangelists Matthew (fol. 74v), Mark (fol. 79v), Luke (fol. 84r) and John (fol. 91r), the crucifixion scene (fol. 158v) and the *Imago pietatis* (fol. 159v). More detailed historical and stylistic analysis has led the authors to believe that the miniatures show the Gothic stylistic characteristics encountered in the works of the followers of the greatest Venetian painter of Trecento, Paolo Veneziano. The miniatures have even more similarities with the painting which developed at that time in the region between Padua and Emilia and have one of their sources in the painting of Giotto. This comparative analysis mentions the names of Catarino, Guariento, Nicoletto Semitecolo and some of the miniatures of the decorative codexes from those parts during the second half of the fourteenth century. After the iconographic analysis, particularly of the *Imago Pietatis* miniature and the problem of the large number of wounds on the body of Christ, the authors move on to their own attributive suggestions. The authors are of the opinion that the miniatures were not the work of Nikola Ciprianov de Blondis of Zadar, pupil of Paolo Veneziano who worked in Zadar and Nin, if he is the same painter responsible for the paintings in the Kynžvart Palace in Bohemia (which has not in fact been proved, though the possibility cannot be entirely ruled out). After listing several other Zadar artists of the period and mentioning analogies with a fragment of a painted crucifixion by an unknown artist which can be found in the Museum of Art and Craft in Zagreb, the authors move on to their own hypothesis which classifies the miniatures of Prince Novak's Missal as most probably being the work of a local artist working at this time in Zadar, and perhaps in Nin, in the service of the Croatian feudal lord whose name the missal takes. The true identity of the artist remains to be discovered.